

s én (mint az inga?) térek-fordulok
két városrész között a messzi Pesten.

Tíz éve már! – Hány esték, Istenem!
Hol egyik könnyezik, hol másik un már. –
S én, mint az inga, úgy ingok, hiszen
se megváltást... se járni a vizen...
amint kitűnt tegnap Kafarnaumnál.

Jeruzsálem, 1990. március 8. (Hotel Palatin)

Gere István

SKORBUT

Az építkezés pora belepte az utcát, és a kocsmá felé igyekvő Rabovics számára még elviselhetetlenebbé tette a szomjúságot. A torka száraz volt, a gyomra az előző esti terméketlen víta és gyalázatos lerészegedés után émelygett és égett, s a fejfájásán hanyányit se javított az Algopyrin. – Egy barna sör most megmenthetné az életem – gondolta, amikor benyitott a helyiségbe.

A pultról alig résnyire nyitható ajtó mellett, jobbról két munkaruhás fickó üldögélt üres sörösüvegek előtt, valószínűleg a munkaidő kezdetét vagy végét várva, a vécék előtt pedig a szokásos társaság támaszkodott a pultra. Róluk nem lehetett tudni, hogy miből élnek; Rabovics a nap minden szakában látta már őket itt kávézni vagy sörözni. Télikabátja mély zsebébe túrt, kimarkolta a telefonálásra félretett kettesek mellett lapuló papírpénzt, és a pulthoz lépett.

Az álmennyezet mögé rejtett hangszórókból fülsüketítően üvöltött a Rádió Calypso; az énekes torokhangja úgy úszott a dobszólo fölött, mint valami riadt kacsa a krokodiloktól hemzsegő vízen.

Az öreg csapos mindig úgy nézett ki, mintha lenne benne valami, pedig a cukorbaja miatt sose ivott. Véletlenül se fordult volna Rabovics felé, hogy az rendelni tudjon; elmélyultan gesztikulált az egyik markáns arcú, göndör hajú törzsvendég felé: – Uram, magának gőze sincs arról, hogy mik folytak itt! El se tudja képzelni.

A törzsvendég felhúzta a szabadidőruha gatyáját a nagy sőrhasára, és flegmán leverte a hamut a cigijéről. – Hagyja má', fater – mondta –, mért ne tudnám elképzelni? Elvitték, passz. Nagy ügy; nem maga volt az egyetlen.

Az öreg idegesen berámolta az üres üvegeket egy göngyöleges rekeszbe, amíg a válaszon gondolkodott. Kifelé menet a pult mögötti raktárba beleverte a kezét az ajtófélfába, de föl se szisszent. Mire visszajött, kitalálta, hogy mit kell mondani.

– Uram, ha maga utazott volna egy marhavagonban, ötvenedmagával összezárva két napig, és bugylibicskával faragta volna ki a szarólyukat a padlóba, akkor lenne

róla némi halvány fogalma, hogy mit jelent az emberi kiszolgáltatottság – közölte a társasággal bólogatva, majd ingerultséggel vegyes zavarában kétszer is arrébb rendezte az üres poharakat, a szalvétát meg a sörnyitót.

– Egy barna sört szeretnék – próbálkozott óvatosan Rabovics. – Köstritzert.

Erőtlen hangja elveszett a nagy zsvajban; az öreg rá se hederített, mereven a vitapartnere szemébe nézett, és várta, hogy mit lép a marhavagonra.

– Ugyan már, ne színezz magát, fater – legyintett az. – Azt hiszi, én még nem éheztem soha? Volt már olyan, hogy maga egy hónapig nem evett? Mert velem már az is előfordult – mondta, és nyomatékosítással a mutatóujjával kocogtatta a kávéfőzőgép tetejét.

– Magával? – kapott a fejéhez az öreg. – Pont úgy néz ki, mint aki kibírja egy hónapig étlen-szomjan. Na, jó, elég – legyintett rá, és Rabovics felé fordult. – Parancsol? Jó napot.

– Egy barnát. Köstritzert – nyögte Rabovics.

– Tudja maga, uram, hogy mi az a skorbut? – kérdezte hirtelen ötlettel az öreg, és visszafordult a gondorhöz. Kapkodó mozdulatokkal kigombolta az inge ujját, és felhúzta konyékig. – Tudja maga, mi az, amikor az egész teste vérzik és nedvedzik? Én nem szégyellem, megmutatom magának! Látja ezeket a hegeket? Látja? Ehhez nem kell egyetlen. Ha akarja, megmutatom a hátamon is.

Rabovicsot elkapta a reménytelenség és emésztő bánat letaglózó hangulata, és előkotort a zsebéből egy gyűrt cigarettásdobozt. A kizsirosodott, hajókötelet utánzó pultszél és a kopott kávéfőzőgép fölött a lejárt aktnaptárból kinyirbált és falra gombostűzött lányokat figyelte: egy kerek seggűt, akin idegenlégiós zubbony fcsült, s aki – derekán hatalmas stukkerrel – a vállá fölött kihívóan nézett hátra egy kókadt jukka alól.

– Hogyne tudnám, mi az a skorbut – grimaszolt fölényesen a göndör törzsvendég. – Nansen is abba halt bele az Északi-sarkon, mert csak sózott halat evett.

– Hiánybetegség – közölte lakonikusan a pultra támaszkodó társa, aki előtt egy rányéron rántottamaradék virított, s a fején úgy hátracsúszott a kalap, hogy félf volt, leesik. Nagyot harapott az ecetes paprikából, és a csumát visszadobta a tálra. Csuklani kezdett.

– Amundsen – helyesbített a harmadik, a savószemű kolléga, aki a pulton tartotta az aktatáskáját, és amikor kinyitotta, hogy kihalásza belőle a cigijét, látszott, hogy két leértékelt halkonzerv van benne, meg a „Nagy indiánkönyv”. – Ez tuti. Amundsen. Nincs mese, az maradt ott.

– Mit kért? – fordult az öreg Rabovicshoz.

– Sört – ébredt fel a révedezésből az. – Hideget.

– Természetes – bólintott az öreg, és fölkapta a nyitót, de aztán újra csak a göndörhöz fordult. – Tudja mit, uram? Kívánom magának, hogy egy hófűtta mezőn sztepelve fosson, mert különben megfagy, s hogy az legyen az egyetlen boldogsága, ha visszajut a barakkba.

A göndör erre csak pofákat vágott – ezt már tényleg nehéz lesz überolni – , és beleivott a sörébe, egyidejűleg élénken emlékezetébe idéződtek az állampusztai emlékek. Szinte biztos volt benne, hogy annál szarabb az öregnek se lehetett Szibériában, de ezt már meg is kellett védenie a két haver meg a bárgyún pislogó idegen előtt, aki most támolygott be, és úgy bámul rájuk, mint a birka.

– Vendég van, fater – mondta, hogy időt nyerjen.

– Egy sört, igaz? – nézett Rabovicsra az öreg.

– Azt – legyintett Rabovics, és egy meggörbült cigarettát egyengetett az ujjai közt.

Az öreg végre megmozdult, kezében a nyitóval szétlökte a fagurigás függönyt, és kiment a raktárban álló nagyobbik hűtőhöz.

– Tudod, mikor volt ő táborban?! – sziszegte a társaihoz fordulva a göndör, és egy lapos kacsintást vetett az egzaltált kinézetű idegen felé is. – Egész idő alatt itthon púposkodott valamelyik pincében, és két kockacukrot rejtegetett a többiek elől a vihar-kabátja zsebében. Hagyjuk má!

A többiek bólogattak, a kalapos beletúrt villájával a megdermedt rántottába, leeről-tetett egy falatot, és lenyomatta egy pohár sörrel. – Csakis – csuklotta ki aztán.

Az öreg kibukkant a függöny mögül, és azonnal látszott rajta, hogy minden szót hallott, mert zaklatott arccal, a pultra támaszkodva megállt – letette ugyan a sört a kiguvadt szemű Rabovics elé, de csak beleakasztotta a nyitót, nem nyitotta ki –, és méltatlankodva nézett a társaságra. – Uram, tudja maga, mi az, hogy „malenkij robot”? a kicsi munka? – kérdezte jelentőségteljesen.

Rabovics megpróbálta kivenni a kezéből a sört, hogy maga nyissa ki, de az öreg nem engedte. – Nyugi, majd én – sziszegte oda Rabovicsnak ugyanazzal a megvetéssel, mint amivel a göndör irányába fordult.

– Kicsi munka?! – röhögött a göndör törzsvendég színpadiasan. – Ne legyen neveséges, fater. Nagy, nagy meló – abban volt nekem is részem, ne féljen, amikor kiküldtek a közepére. Azt hiszi, hogy egyedül maga próbálta ki a kaptárt?! Marha jó!

Az öreg kinyitotta a sört, de idegességében a sörnyitót is bedobta a szeméttárolóba a kupakkal együtt. Rabovics kikapta a kezéből a feldőlőni készülő uveget, a markában szorongatott százaszt pedig lepottyantotta a ragadós pultra. Az öreg hosszú ideig turkált a szemetesben, és aztán elvörösödött fejével egyenesedett fel. Lemosta a nyeles sörnyitót a csapnál, megtörölte a kezét, és megfontoltan fölvette Rabovics százását a pult-ról.

– Uram, maga óriási aránytévesztésben van. Lehet, hogy magát abszolút jogosan bekasztlították libalopásért, de engem – engem teljesen ártatlanul vittek el; még puska se volt a kezemben soha – lobogtatta meg a pénzt az öreg. Rabovics először azt hitte, hogy hozzá beszél, és aggódva figyelte a százasa sorsát. Szeretett volna egy poharat kérni, de az öreg megint vívóállásba helyezkedett a göndörrel szemben, úgyhogy teljesen reménytelennek látszott, hogy felhívja magára a figyelmet. Csendben eloldalazott a snóblizó munkások mellé, és az egyiknek a hóna alatt sikerült kikapnia egy poharat a mosogatóból.

– Történetesen nem libalopás volt, de mindegy – sértődött meg a göndör vendég. – Különbösen is árulja már el, fater, hogy ki nem lop mostanában? Ilyen a leosztás, ez benne van a pakliban; legfeljebb az egyik lebukik vele, más meg, mint maga is, intézményesíteni tudja egy ilyen krimóban.

Az utolsó mondatot már szinte kiabálta, hogy túl tudja harsogni a rádió műsorvezetőjének mámoros üvöltését: – Norma Bimba ezzel a számmal a londoni listán előretört a nyolcadik helyről a hetedikre. Csábító ajánlata: „Szökjünk meg együtt!”

Rabovicsnak egy ijesztő pillanatig úgy tűnt, hogy az öreg szét akarja tépni a százaszt. – Egy sör volt – kiáltotta oda neki rémülten.

A csapos úgy fordult feléje, mintha először látná. – Egy pillanat, jó, egy pillanat – mondta szemrehányóan. – Kocsmában nem illik sietni, ugye? Van idő.

Kisimította a százaszt, és berakta a fiókba a lemezrugó alá. Kivett egypár fémpénzt, és a kezében csörgette, miközben merőn a göndör szemébe nézett. Az állta a tekintetét, de a két társán látszott, hogy már kínos nekik a dolog, és unják is becsületesen, hiszen kiürültek a poharak.

Rabovics nem bírta tovább a várakozást, és ártelepedett a sörével egy sarokba, az árlista meg egy nagy seggű akt alá. A fotón a spinkó úgy csinált, mintha át akarna mászni a fotel karfáján, hogy megkeressen egy elgurult kettest; a pongyola felcsúszott az izmos hátára, és hatalmas tomporán egy jól elhelyezett rúzsolt vöröslött, alul pedig szemérmesen kilógott az ellenfényben csillogó afrik.

– Uram – hallotta maga mögött az öreg rekedt hangját, miközben végre leengedett egy hatalmas kortyot a sörből – maga irigyelni valóan nagyképű, és egyáltalán nincs tudatában annak, hogy mennyire tudatlan.

– Most az jön, hogy „ezért tart itt ez az ország” – nézett hátra a snóblizásból az egyik melós. Az öklét az eldugott pénzzel úgy tartotta a háta mögött, mintha meg lenne bilincselve. – Kettő – tette hozzá, visszafordulva a partneréhez.

– Hát, ha éppen tudni akarja: ezért is, mert ez a nép nem ismeri a történelmét – jelentette ki keményen az öreg, és a pultra csapta a Rabovics húszasait.

– Jól van, fater, nyugodjon meg, nem tenger maga, hogy háborogjon – mondta jovialisan a göndör törzsvendég, és kinyitotta a zsebéből előhúzott hatalmas, rózsa-mintás női bukszát. – O. K. Maga személyesen kaparta ki nekünk a gesztenyét. Számolja össze, hogy mennyivel jövök, és mindjárt jobban érzi majd magát. A többi ügyis csak púder.

Rabovics a pulthoz lépett a pénzért. Azonnal látta, hogy kevesebb, mint amennyi visszajár, de nem volt lelke reklamálni az öregnél, akit nyilvánvalóan éppen most fosztottak ki legszentebb szenvedéseiből is. A zsebébe süllyesztette a húszasokat, és a falhoz húzódott, hogy a társaság ki tudjon vonulni. Az arca előtt, a falon két hatalmas emlé virult, nagy és kancsal bimbókkal, éppen harapótávolságban. Egy pillanatig filózott rajta, hogy melyik évben eshetett vasárnapra április hetedikre, de aztán lerett róla, hogy kitalálja.

A melósok is fizettek; kifelé menet még tettek valami idétlen megjegyzést az öregnek a vitamindús táplálkozásról, aztán berántották az ajtót, és Rabovics maradt az egyetlen vendég. Újra rágyújtott, az öreg pedig komoran rakosgatta az üres üvegeket, aztán fáradtan leült egy tábori székre, levette a szemüvegét, és egy ronggyal törülgetni kezdte. A szeme körül vörös karikák égtek, és az ornyergén jól látszott a szemüveg nyoma. Olyan elesettnek tűnt, hogy Rabovics zavartan elfordult, töltött magának a sörből, sanda pillantást vetett a rúzsos fenekű aktra (csak most fedezte fel, hogy a rúzs valódi), és mélyet szippantott a cigijéből. – Ha eddig nem pofáztam bele, akkor most hogy nézne ki, hogy lehülyézem a gondört, amikor már elment – nyugtatgatta föl-horgadó lelkiismeretét sikertelenül, s szelíd hányingert érzett, amikor eszébe jutott az előző esti vita struktúrákról, szisztémákról, trendekről.

– Összel direkt kimentem a tankpályára – hallotta a háta mögül az öreg réveteg hangját –, hogy csalánt gyűjtssek, mert ki akartam próbálni újra. Túl sokat is szedtem össze. Szép zöld volt. Az asszony fölálodzott egy lábost, és én levest főztem benne a csalánból. Ő meg a lány meg se kóstolták, de én is csak egy kanállal gyűrtem le belőle, olyan kegyetlenül rossz volt, pedig csaltam is, mert szórtam bele egy kanál Vegetát. Nem tudtam megenni.

Rabovics beledugta az orrát a sörös pohárba, és úgy tett, mint aki nem hallja. Az öreg nem is várt semmiféle választ, hiszen azt sem tudhatta, hogy a kaptatos idegen hallja-e, amit mond, olyan hangosan szól ez az istenverte cirkuszi zene: verik a ritmust, püfölik a dobot, hogy reng belé az álmennyezet, s az énekesnő vonyít, mint malac a kés alatt.

Egyébként se számít, hogy érti-e valaki vagy sem: mára érdektelen és semmit érő az egész, a lelkeket csendben megzabálja a skorbut.

Mezei Balázs

ÖTÖDIK ÉV

Nem írok rólad egy sort sem, ötödik év Orwell éve után,
nem írom meg forradalmaid sajtótörténetét,
nem írom meg a falakba szorult vésők csikorgásait,
a szögesdróton fennakadt mocskos ing dermedt lobogását,
nem írom le a városok nevét, nem adom át őket
agyagtáblák üzenetének,
hadd maradjanak meg névtelenül az idő plazmájába forrva,
hadd égjenek csillagokként akkor is, ha majd újra a vakok és bolondok évada jön,
hadd süssenek át a földön, a gyökereken, a csontokon,
mikor majd gyilkos szél kóborog a simára gyalult legelők felett,
hadd izzanak át a koponyákon, hadd súgják még eleven fülekbe,
mi volt ez az év, Európa éve kétszáz év után,
mi volt ez a vonulás, gumibotok agóniája, infravörös keresővel felszerelt
géppisztolyok ugatása,
mi volt ez a vízözön, amelyhez foghatóról
csak az iszapba merült városok tudnának mesélni
vagy a gyökerekbe roskadt romok Közép-Afrika dzsungleiben,
amelyhez foghatóról csak a tengerek tudnak s a libanoni cédrus
és a levegőég alaktalan szörnyetegei,
akik most mintha megtorpannának egy pillanatra,
egy percre csak, hogy letekintsenek ránk, boldogan menetelőkre,
egy szempillantásra csak, hogy meglessék,
kínunkban vagy örömrőlünkben uvaltozva masírozunk a szuronyok felé,
hogy visszafordulva még, mielőtt tovakígyóznának a nappali csillogásban,
végül is felfogják, miért nem követjük a sziklák példáját inkább,
vagy a nagy, hallgatag fákét, amelyek mintha csak
pihenni állnának meg a dombtetőn végtelen vándorlásuk során,
vagy miért nem vagyunk inkább gyökerek vagy tenger,
vagy miért nem néma állatok, akik a telehold alatt
összegyűlnek néha a hegyek oromzatán,